

Αριστοτέλης, ένας σύγχρονος δάσκαλος (Δρ. Μαρία Αθαν. Καραμπατάκη, Φιλολόγος)

[/ Πεμπτούσια](#)

Στη ζωή μας υφαίνουμε πολλούς δεσμούς. Ένας, όμως, ξεχωριστός δεσμός είναι αυτός που σφυρηλατείται μεταξύ δασκάλου και μαθητή. Στο μυαλό μας έχουμε πάντα τα λόγια του Μ. Αλεξάνδρου κάθε φορά που αναφερόταν στον δάσκαλό του, Αριστοτέλη: “Στους γονείς μου οφείλω το ζην, αλλά στον δάσκαλό μου το ευ ζην”.

Βέβαια, αναφερόμαστε σε δασκάλους δοτικούς, αληθινούς παιδαγωγούς, που θέλουν να δώσουν, να προσφέρουν, να διδάξουν, να καθοδηγήσουν, να διαπλάσουν. Έναν τέτοιο ξεχωριστό δάσκαλο έχουμε την τύχη να συναντούμε καθηγητές και μαθητές στο πλαίσιο διδασκαλίας του μαθήματος των Αρχαίων Ελληνικών στην τελευταία τάξη του Γενικού Λυκείου. Έναν δάσκαλό που μας εμπνέει με τον πλέον θετικό τρόπο. Ομορφαίνει και φωτίζει τις σχολικές μας ημέρες σταλάζοντας μέσα μας αξίες διαχρονικές που δε θα φθαρούν στο πέρασμα των χρόνων.

Μελετώντας δύο από τα πιο αντιπροσωπευτικά του έργα τα “Ηθικά Νικομάχεια” και τα “Πολιτικά” τον βλέπουμε να στέκεται μπροστά μας και να υπερασπίζεται τον δημόσιο και κοινό για όλους χαρακτήρα της παιδείας η οποία αποτελεί τον συνδετικό ιστό της πολιτικής με την ηθική και μαζί με τη δικαιοσύνη συνιστούν τους βασικότερους πυλώνες όλων των πολιτευμάτων.

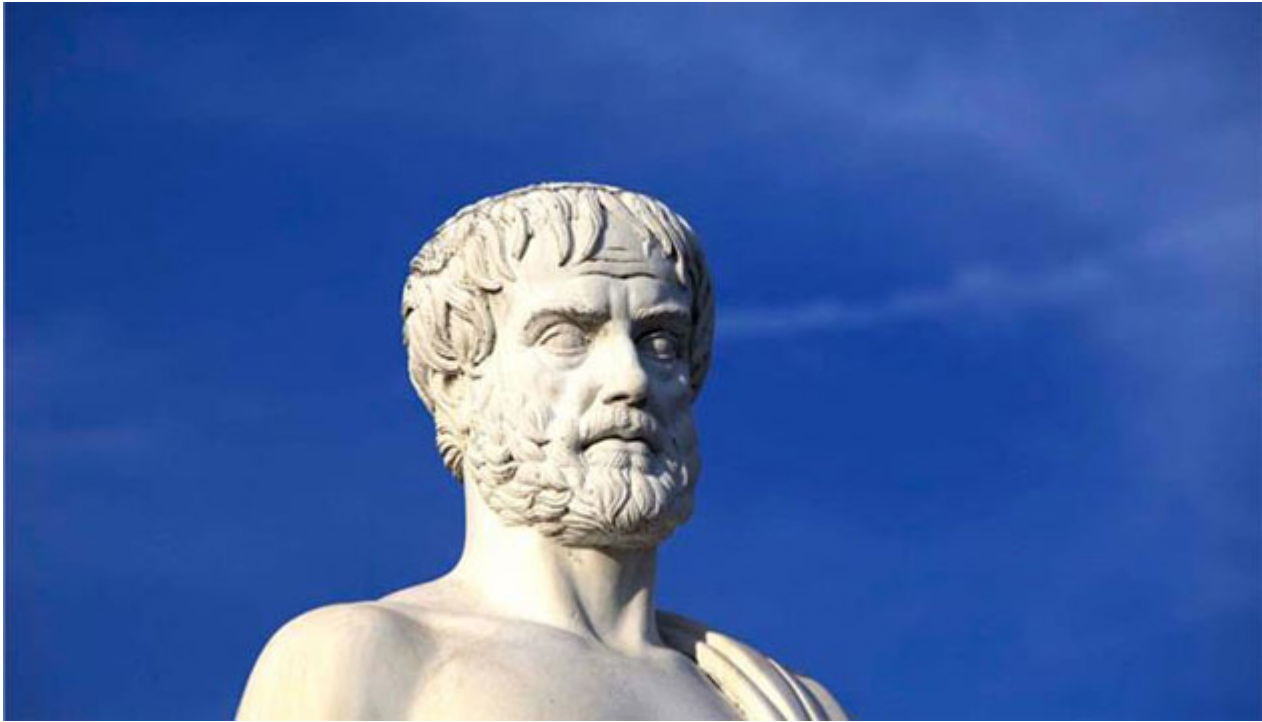
Ως δάσκαλος στηρίζει τη διδασκαλία του στο “μέσον”, το “δυνατόν” και το “πρέπον”. Το “μέσον” δε χρειάζεται διευκρινίσεις. Είναι η γνωστή αριστοτελική μεσότητα, κυρίαρχο στοιχείο στην αναζήτηση της αρετής σε όλα τα επίπεδα. Το “δυνατόν” και το “πρέπον” σχετίζονται με τις δυνατότητες και το τι ταιριάζει σε όλους εμάς. Δε ζητά από τους μαθητές να αποστηθίσουν και να απομνημονεύσουν τη γνώση, όπως συμβαίνει με την πλειοψηφία των σημερινών δασκάλων κι αυτό, γιατί θεωρεί ότι η στείρα χρησιμοθηρική εκπαίδευση αναπαράγει πολίτες χωρίς όραμα, είναι ισοπέδωση και δεν ταιριάζει στην ελεύθερη σκέψη.

Σε ό,τι αφορά το φάσμα των ενδιαφερόντων—γνωστικῶν αντικειμένων που θα μπορούσε να μας διδάξει ο Σταγειρίτης φιλόσοφος, είναι πραγματικά εντυπωσιακό. Αν εξαιρέσει κανείς τα καθαρά μαθηματικά και την τέχνη της ιατρικής σε όλους τους άλλους γνωστικούς τομείς έχει καθοριστική συμβολή. Με σημερινούς όρους, θα λέγαμε ότι μπορεί να μεταδώσει γνώσεις για όλους τους κλάδους της φιλοσοφίας και τη λογική, για όλες τις φυσικές επιστήμες, τη φυσιολογία, τη γεωγραφία και τη μετεωρολογία. Ακόμη με τη ρητορική του επιχειρήματος, τη γλώσσα και τη θεωρία της λογοτεχνίας, την ιστορία των θεσμών και των ιδεών, την πολιτική επιστήμη.

Με τον Αριστοτέλη δάσκαλο ο μαθητής αισθάνεται περισσότερο οικείος. Ως προς τον πλούτο των γνώσεων του και των πληροφοριών που θα ανακοίνωνε, θα μπορούσε να θεωρηθεί ένα διαδίκτυο πολύ προ του διαδικτύου. Από όλες αυτές θα επιλέγαμε να μας διδάξει την αρετή όχι με τη μορφή αντικειμενικών και απόλυτων ηθικών κανόνων, αλλά ως στάση ζωής που θα μας επιτρέπει να υποτάσσουμε τις ακραίες επιθυμίες και τα πάθη μας μέσω της προσωπικής άσκησης στον αυτοέλεγχο. Η αναζήτηση του ιδανικού τρόπου ζωής συνδέεται με την κατάκτηση της ηθικής αρετής που λειτουργεί ως προϋπόθεση της ευτυχίας. Θα μας διδάξει ότι η ταύτιση της ευτυχίας με την άμετρη κατανάλωση απολαύσεων είναι η πηγή της δυστυχίας μας, αφού μοιραία μετατρέπει το χρήμα σε σκοπό της ζωής. Για όλα αυτά θα μας παραπέμψει στα Πολιτικά 1323a 31-34: "Ούτε εκείνον θα έλεγε κανείς ευτυχισμένο που καταστρέφει τα πολυαγαπημένα πρόσωπα για ευτελές ποσό

και είναι τέλος στο νου τόσο άμυαλος και ψεύτης όσο ένα παιδί ή ένας τρελός”. Η συσσώρευση του πλούτου δεν ισοδυναμεί με την αυτόματη απόκτηση της ευτυχίας, αφού η ευτυχία επιτυγχάνεται μόνο μέσα από την αληθινή επαφή με τους άλλους ανθρώπους.

Ο Αριστοτέλης ως δάσκαλος θα επισημάνει την ηθικότητα και την παιδεία ως τους σπουδαιότερους σταθεροποιητικούς παράγοντες για το πολίτευμα. Η δικαιοσύνη, η αξιοκρατία, η ισονομία και η ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση είναι οι βάσεις κάθε υγιούς κοινωνίας. Σε άλλη περίπτωση επέρχεται η αδικία και η απαξίωση. Σε μια εποχή που οι νέοι αδιαφορούν για τα κοινά στηλιτεύοντας τη δημαγωγία, τον λαϊκισμό, την αναξιοκρατία, την απουσία κομμάτων αρχών, τον εκφυλισμό πολιτικών αξιών και την ιδιοτέλεια των πολιτικών προσώπων που εισέρχονται στην πολιτική σκηνή για να κερδίσουν κι όχι να προσφέρουν, ο δάσκαλος Αριστοτέλης μπορεί να διδάξει τα χαρακτηριστικά του ιδανικού πολιτεύματος που στηρίζεται στην αρχή της πλειοψηφίας. Η ισχύς του νόμου, η έλλειψη φανατισμού, η εξουδετέρωση του δημαγωγού, η τόνωση της μεσαίας τάξης, η έλλειψη χαοτικών οικονομικών ανισοτήτων, η διαφάνεια, η αξιοκρατία και η πεποίθηση της συμμετοχής στο δημόσιο συμφέρον βοηθούν τον πολίτη να αισθανθεί εμπιστοσύνη απέναντι στο πολίτευμα και να συνειδητοποιήσει τη δική του ατομική ευθύνη.

Θα δικαιώσει την απογοήτευση των σημερινών νέων ενθαρρύνοντάς τους “με επαγρύπνηση σα νυχτερινή φρουρά για την προστασία του πολιτεύματος, για να κάνουν τους μακρινούς κινδύνους να φαίνονται κοντινοί”(Πολιτικά

1308a-24-30).Θα συμφωνήσει ότι στην εποχή μας δεσπόζει η ελάχιστη πολιτική εντιμότητα, ο καιροσκοπισμός, ο αμοραλισμός και ο πολιτικός χαμαιλέοντισμός. Ταυτόχρονα, θα προσδιορίσει “ τα τρία προσόντα που οφείλουν να έχουν οι υποψήφιοι φορείς των ανώτατων εξουσιών: ειλικρινή αφοσίωση στο ισχύον πολίτευμα, πολύ μεγάλη ικανότητα για την επίλυση των αρχηγικών τους καθηκόντων και ηθικότητα—δικαιοσύνη ανάλογη προς το είδος του πολιτεύματος”(Πολιτικά 1309a 33-37).

Ο Αριστοτέλης επικρίθηκε, αποθεώθηκε, παραφράστηκε, πολεμήθηκε κι έγινε αντικείμενο οικειοποίησης ακόμη και από χώρους που τον αφορούν στο ελάχιστο. Εκπαιδευτικούς και μαθητές, όμως, μας κάνει καθημερινά ανώτερους πνευματικά και του οφείλουμε απέραντη ευγνωμοσύνη. Είναι ο παντοτινός μας δάσκαλος μια και σε αυτά που μας διδάσκει, θα εξεταζόμαστε μια ζωή. Θα έρχονται πάντοτε στο μυαλό μας τα λόγια του νεαρού μαθητή του Στέφανου, ο οποίος όταν χρειάστηκε τη βοήθεια του δασκάλου του για την εξιχνίαση της δολοφονίας ενός επιφανούς Αθηναίου για την οποία κατηγορούνταν άδικα ο εξάδερφός του, Φιλήμων, έσπευσε στο σπίτι του φιλοσόφου. Στη διαδρομή αναρωτιόταν αν ο Αριστοτέλης θα τον θυμόταν, καθώς υπήρξε ένας μαθητής μέτριας επίδοσης. Εγώ, όμως, θα θυμάμαι τον δάσκαλό μου, μονολόγησε, γιατί με τη διδασκαλία του ο Αριστοτέλης έκανε τη συννεφιά χειμωνιάτικη λιακάδα.

Καμία φιλοσοφική διδασκαλία δεν έχει τόσο οικουμενικό χαρακτήρα όσο αυτή του Αριστοτέλη. Ο Αριστοτέλης μετατρέπει σε φιλοσοφική θεωρία την εμπειρία του μέσου ανθρώπου και τις παραδοχές του κοινού νου. Η φιλοσοφία του είναι επικεντρωμένη στη φυσική πραγματικότητα, αντίθετα από εκείνη του Πλάτωνα που είναι ουσιαστικά πολιτική φιλοσοφία. Μπορεί οι πολιτικές συνθήκες να αλλάζουν ριζικά από εποχή σε εποχή και από πολιτισμό σε πολιτισμό, ωστόσο η μελέτη της φύσης είναι κοινό μέλημα κάθε φιλοσοφικά σκεπτόμενου ανθρώπου, αρκεί να έχει εμπιστοσύνη στον ορθό λόγο. Σε τέτοιου είδους ανθρώπους η αριστοτέλεια σκέψη πρόσφερε πάντοτε ασφαλές καταφύγιο και αφετηρία προβληματισμού.

Δρ. Μαρία Αθαν. Καραμπατάκη, καθηγήτρια φιλόλογος του Γενικού Λυκείου Πολυγύρου Χαλκιδικής, μέλος του σχολικού δικτύου ASP NET, δικτύου σχολείων συνεργαζόμενων με την UNESCO, υπεύθυνη των δράσεων που εκπονήθηκαν με αφορμή τον εορτασμό του 2016 ως επετειακού έτους Αριστοτέλη.